

ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

—«Ειρήνη, ειρήνη, τὸ βασίλειο τῆς πανανθρώπινης δουλείας» —

Αὐτὰ τὰ φτερωτὰ λόγια τοῦ Βάρναλη δίνουν ἴσως καλύτερα ἀπ' ὅ,τιδήποτε ἄλλο τῆ γιγάντια σημασία τῆς εἰρήνης γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Μόνο μέσα στὶς συνθήκες τῆς εἰρήνης μποροῦν νὰ ξεδιπλωθοῦν στὸ ἐπικροοῦν οἱ δημιουργικὲς δυνατότητες τοῦ ἀνθρώπου, μόνο μέσα στὶς συνθήκες τῆς εἰρήνης μπορεῖ νὰ μεγαλοურγήσῃ καὶ νὰ στῆσῃ πραγματικὸ βασίλειο τῆς δουλείας τὸ ἀνθρώπινο γένος.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀπ' τῆ φύση του εἰρηνοποιὸς καὶ αὐτὸ γιατί, τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ γνώσιμα τοῦ ἀνθρώπου, ἐκεῖνο ποὺ ξεχωρίζει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπο ζωικὸ βασίλειο εἶναι ἡ ἐργασία, ἡ δημιουργία. Μέσα ἀπὸ τὴν ἐργασία ὁ ἄνθρωπος ἐπιδιόρθωκε τὴ φύση, βγῆκε ψηλά στὶς πρὸς ψηλὲς κορφές τῆς καὶ ἔγινε διαφεντευτὴς τῶν πάντων. Ἔτσι ἡ ἐργασία ποὺ βρίσκεται στὴ ρίζα ὁλόκληρου αὐτοῦ τοῦ γιγάντιου οικοδομήματος, ποὺ λέγεται ἀνθρώπινη πολιτισμὸς, εἶναι ὁ ἀντίποδας τῆς καταστροφῆς, ποὺ φέρει μέσα του ὁ πόλεμος.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου θρίβει, μὲ πολέμους καὶ καταστροφές. Στὸ κάθε θῆμα ὑπάρχουν, τάφοι, σπαρμένα κόκκαλα, ἐρείπια. Ὑπάρχει στίθῃ ἐργασίας ἀνθρώπινης καταποντισμένη. Ἡ ταξικὴ κοινωνία, ποὺ δημιουργήθηκε ἱστορικὰ μέσα στὸ χρόνο, μὲ τὴν ἐκμετάλλευση καὶ τὶς ἀντιδράσεις ποὺ γέννησε, ἔκανε τὸν πόλεμο κομμάτι τῆς ζωῆς, τὸν ἔμπασε σὰν σκιὰ πλάι στὰ φωτεινὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων. Στὴν παραπέρα πορεία οἱ σκιές πῆραν ἐκτάσεις, τρομακτικὲς, σατανικὲς διαστάσεις. Οἱ πόλεμοι μὲ τσεκούρια καὶ κοντάρια, οἱ πόλεμοι τῶν ἑκατοντάδων καὶ χιλιάδων μεταρράδων

ταφέρεϊ στὴν τέχνη του τῆ συνθηματολόγησι. Ἐδῶ πιά ἡ κούβεντα μας πήρε ἕκτασι, ἔγινε συζήτηση. Μιλήσαμε γιὰ τὰ πυρηνικὰ ὄπλα, γιὰ τὰ «Πολάρις», γιὰ τὸν βραχνά, ποὺ κρέμεται ἀπὸ πάνω μας, γιὰ τὸ καθῆκον τοῦ καθενὸς νὰ παλαίψῃ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ τόπου. Συμφωνοῦσε ὁ συνομιλητὴς μου μὲ ὅλα, συμφωνοῦσε μὲ τὴν ἀνάγκη τῆς πολιτικῆς πάλης, ἔπνευσε ὅμως πῶς ὑπάρχουν «ποιητικὰ» καὶ «ἀντιποιητικὰ» θέματα καὶ πῶς ὁ ποιητὴς γράφει μόνο γιὰ πράγματα, ποὺ βγαίνουν ἀπὸ μέσα του,

Παν. Παιονίδου

ποῦ τὸν συγκινοῦν ἄμεσα. Ἄλλωθις καταντὰ «στρατευμένος».

Δέν θάκανα ἀναφορά στὴν κούβεντα αὐτὴ ἂν ἡ περίπτωσι ἦταν μεμονωμένη. Δυστυχῶς ὅμως ἀκούονται συχνὰ παρόμοιες ἀντιλήψεις καὶ ἄκομη χειρότερα παρατηρεῖται στὴν ποίησι μας μιά τάση φυγῆς ἀπὸ τὰ μεγάλα, πολιτικὰ ὄπως τ' ἀποκαλοῦν θέματα.

Φυσικὰ δέν μπορεῖ κανένας νὰ γράφει ἂν δέν συγκινηθεῖ. Οὔτε καὶ θὰ πρέπει! Ἄπ' αὐτὴ ὅμως τῆ θέσι δέν βγαίνει καὶ τὸ συμπέρασμα πῶς τὸ θέμα τῆς εἰρήνης καὶ τοῦ πολέμου εἶναι θέμα «ἀντιποιητικὸ». Τὸ συμπέρασμα μάλλον εἶναι, πῶς ἐμεῖς περιοριστήκαμε μέσα στὸν ἐσῶτερο ἑαυτὸ μας. Τὸ πᾶν, εἶναι μὲ τὶ φακοὺς κυτᾶσεις τῆ ζωῆς, ποῖα στάσι παίρνει ἀπέναντί στα μεγάλα τῆς προβλήματα. Θεωρεῖς σὰν ποιητὴς τὸν ἑαυτὸ σου πολίτη τοῦ κόσμου, μαχητὴ στὶς ποῖτες γασμῆς τοῦ μετώπου ἢ προτιμᾶς νὰ ποραμενεῖς στὸν αὔστηρὸ στυλὸ ἑαυτοῦ σου;

Μεγάλοι ποιητὲς ὑπῆρξαν ἐκείνοι ποὺ κατόρθωσαν νὰ σπάσουν τὸ φράγμα, ποὺ χώριζε τὸ «Ἐγώ» τοὺς ἀπὸ τὸν πλάτῃ κόσμο. Φυσικὰ θ' ἀντιδράσουν μερικοὶ λέγοντας πῶς οἱ συνθήκες μέσα στὶς ὁπεῖες ζοῦμε εἶναι τέτιες, ποὺ στρώχουν σ' ἀπομόνωση τὸν καλλιτέχνη, τὸν πνιγὸν μέσα σὲ καθαρὰ προσωπικὲς ἀρσστημένες πολλῆς φορῆς καταστάσεις. Ναι, ταυτοχρονα ὅμως οἱ συνθήκες εἶναι τέτιες, ποὺ τόσο παγκόσμια ἄλλο τόσο καὶ τοπικὰ, κυπριακὰ, προσφέρουν στὸν καλλιτέχνη γεφύρια ἀπὸ τὸ ἄτομο πρὸς τὴ μεγάλη ζωῆ, τοῦ προσφέρουν ὀξυγόνο καὶ τὸ γεμίζουν μὲ πίστη καὶ αἰσιοδοξία γιὰ τὴ δυνατότητα νὰ νικήσῃ καὶ νὰ μεγαλοურγήσῃ ὁ ἄνθρωπος. Ἡ ἀντίληψη, ποὺ προσπαθοῦν νὰ ἐπιβάλουν οἱ διάφοροι ἐστὲ τῆς κατάπτωσης καὶ τοῦ ἄγχους, πῶς ὁ ἄνθρωπος εἶναι σπουδαῖο κατασκευασμένο νὰ σέρνεται στὴ γῆ καὶ νὰ τσαλαπατιέται εἶναι, ξεπερασμένη καὶ ὀριστικὰ καταδικασμένη.

Μ' ὅλ' αὐτὰ δέν πρέπει νὰ βγεῖ τὸ συμπέρασμα πῶς στρώχουμε τοὺς ποιητὲς μας καὶ τοὺς ἄλλους καλλιτέχνες στὴν πολιτικὴ συνθηματολόγησι. Ὅχι, ἀπλῶς θέλουμε νὰ τοὺς ὑποδείξουμε τὸ χρέος τοὺς ἀπέναντι στὸ κοινωνικὸ σύνολο, καὶ τὴν ἱστορία νὰ πλατύνουν τὸν κύκλο τῶν καλλιτεχνικῶν συγκινήσεων μπάζοντας μέσα καὶ τὰ θέματα ἐκεῖνα, ποὺ ἀποτελοῦν καυτὰ προβλήματα τῆς ἐποχῆς.

Καὶ δε, ὑπάρχει αὐτὴ τῆ στιγμή ἄλλο πρὸ καυτὸ πρόβλημα ἀπὸ τὸ πρόβλημα τῆς εἰρήνης καὶ τοῦ πολέμου. Τόσο γιὰ τὸν κόσμο ὁλόκληρο ἄλλο τόσο καὶ γιὰ μᾶς, τοὺς κατοίκους τοῦ ὠραίου αὐτοῦ νησιῶ, ποὺ καιροὶ δισκετοῖ τόκαναν ἄντρο τῆς πολεμικῆς καταστροφῆς.